

İlettiği Değerler Açısından İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler Üzerinde İncelemeler

Rabia YILAR*

Makale Geliş Tarihi:11/08/2016

Makale Kabul Tarihi:06/12/2016

Özet

Kültürün korunması, geliştirilmesi ve devamının sağlanması, eğitimin en önemli görevleri arasındadır. Eğitimde kültürü tanıtmaya ve sevdirmenin yolu, daha çok edebî eserlerden yardım almaktan geçmektedir. Yetişmekte olan gençliğe okutulacak edebî eserlerin niteliği bu açıdan önemli bir işleve sahiptir. Kültürün aktarılmasını sağlayan okullarda, yetişen bireylerin algı ve anlam dünyasının oluşmasında, ders kitapları ve metinler önemli bir yer tutmaktadır. Öğrenme ve öğretme sürecini etkileyen en önemli eğitim materyali olduğu göz önüne alındığında ders kitaplarının incelenmesi gerekliliğinin önemi anlaşılmış olacaktır. Bu çalışmada, 2014-2015 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okutulan ilkökul 1,2,3,4. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler, doküman analizi yöntemi ile incelenerek, iletildiği değerler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmada, metinlerde yer verilen değerler karşılaştırmalı olarak incelenmiş, çeşitli yorum ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, Türkçe öğretimi, ders kitabı, değer, kültür, eğitim.

Reviews on Turkish Elementary School Textbooks interms of the Value Message

Abstract

Among the most important tasks of education are the protection of culture, development, and ensuring its continuity. The way of promoting culture in education and make it love passes through the help of more literary works. In this respect, the text books that will be read by the growing new generations have of utmost importance. Text books and texts occupy a very important place at schools where transfer of culture is allowed in the formation of individual perception and the sense of the world grows. When considered to be the most effective teaching material affecting the teaching and learning processes, the necessity of examining the requirements of the text book will be understood. In this study, it has been tried to reveal the values passed by the texts in the text books of primary 1,2,3,4. classes that were taught by the Ministry of Education in 2014-2015 academic school year were analyzed by documentary analysis method. In addition, the study examined the comparative values included in these texts, and there have been various comments and suggestions.

Keywords: Turkish, Turkish teaching, textbook, value culture, education.

1. Giriş

Okul öncesi dönemden başlayarak kişilik yapısının oluşumunda etkili bir uyaran olan kitaplar, çocukların; eğlenme, oynama, öğrenme, yaşamı ve insanı tanıma gereksinimlerini karşılarken, anadilin anlatım gücünü ve güzelliğini duyumsatma, duyuları eğitime, çocuklara okuma kültürü edindirme, onların okul türü öğrenmelerine katkı sağlama gibi işlevler de üstlenir.

Okul ders kitapları, belli kanunlar çerçevesinde tüm insanlığın şimdiye değin biriktirdiği bilgi, beceri, yöntem, yaşamı biçimlendirme alışkanlıkları ve estetik beğeniyi – bu öğelerin tümü kültürü oluşturur - içeren ve bunları genç insanların edimine sunan araçlar olarak tanımlanabilir (Kula,1988, s.100). Kültürün aktarılmasını sağlayan okullarda yetişen bireylerin algı ve anlam dünyasının oluşmasında, ders kitapları ve metinler önemli bir yer tutmaktadır.

Dünyanın değişik ülkelerinde yapılan araştırmalardan, ders kitaplarının okullarda kullanılan başlıca materyallerden biri olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, ders kitaplarının gelişen teknolojiye rağmen eğitim ve öğretimde çok önemli bir rol üstlendiğini söylemek mümkündür (Kılıç ve Seven, 2002, s.26).

“Ders kitapları eğitim programının temel unsurlarından biridir. Eğitim Programı ile öğrenci arasındaki köprünün en önemli ayağıdır. Öğretimde öğretmenin gücünü daha iyi kullanmasına, vermek istediklerini daha sistematik vermesine; öğrencinin de öğretmenin anlattıklarını istediği zaman ve yerde istediği tempoda tekrar etme imkânına kavuştuğu temel materyallerdir” (Ataman vd., 2001, s.4).

Öğretmenlerin, öğrenci velilerinin ve diğer pek çok yetişkinin çocukların eğitimiyle uğraşırken karşılaştıkları en büyük güçlüklerden birisi de öğrencinin seviyesine inmek veya onun seviyesine göre anlatmaktır. Ders kitapları, hangi yaş grubundaki öğrenciye yönelik hazırlanmışsa, içerik de ona göre düzenlenir. Bu, hem öğretmenin işini kolaylaştırır, hem de öğrencinin ilgisini çeker. Öğretmenin düzeye uygun etkinlikleri hazır bulması; ders kitaplarının, hedeflerin gerçekleştirilmesinde çok kullanılyor olmasını sağlar.

Toplumsal düzenin korunması ve sürdürülmesine yönelik değerlerin aktarılması ve yeniden üretilmesinde ders kitapları önemli bir rol oynar. *"Ders kitaplarını sadece kültürel değil, tarihsel ve toplumsal bir bağlam içinde düşünmek gerekir"* (İnal, 1996, s.14). Bilindiği gibi eğitim çok yönlü bir süreçtir. Dil öğretiminde bu süreci etkileyen en önemli ve temel unsurlardan birisi de ders kitaplarıdır. Türkçe öğretimi ise genellikle yazınsal ve öğretici nitelikli metinlerle yapılır. Bu metinler öğretimin temel araçlarıdır. *"Türkçenin akıcılığı, yalınlığı, deyimleme ve mecaz gücü ile duygu ve düşünce zenginliğinin yansıtıldığı metinlerle gerçekleştirilen çalışma ve incelemeler, öğrencilere yaşantı zenginliği kazandırır"* (Sever, 2004, s.9). İnsan yaratılışıyla, deneyimleriyle ilgili bu yaşantılar; onların duygu ve düşünce bakımından gelişmiş,

dengeli ve sağlıklı bir kişilik yapısı oluşturmaya önemli katkı sağlar (Sever, 2004, s.9).

Bilindiği üzere, bugünkü Türkçe kitapları, ilköğretim okullarının hemen bütün sınıflarında iki ayrı fonksiyonu bir arada gerçekleştirecek bir anlayışla hazırlanmaktadır. Bu fonksiyonlardan birincisi, öğrencinin dil gelişimine paralel bir seyir izleyen “*ana dili becerisini kazanma ve onu zenginleştirme düşüncesi*”; ikincisi ise, ‘fırsat eğitimi’ ilkesinden hareket eden ve “*derinliği fazla olmayan edebiyat metinleri yoluyla öğrenciye belirli ahlâkî davranış kalıplarını benimsetme*” işlevindedir. İşte, Türkçe kitaplarına alınan okuma parçaları, yine bu ikinci ilke doğrultusunda edebiyat sanatına büründürülerek etkili ve çekici hâle getirilmiş farklı moral değerleri bir araya toplamıştır. Bu nedenle, onları ortaya çıkarıp değerlendirmek, öğrenciye kazandırılmaya çalışılan “*ahlâk modeli*”ni de belirleme anlamını taşımaktadır (Cemiloğlu, 1992, s.3).

Seçilen her metin çocuk üzerinde geniş bir etki yaratmalıdır. Çünkü Türkçe dersi çok yönlü bir derstir. Çocuğun kişiliğini, değerlerini, hayal dünyasını ve sosyal hayatını yakından ilgilendirmektedir. Bu nitelikte metinler, çocuğun çok yönlü bir benlik gelişimine büyük yararlar sağlayacaktır.

"Metinlerin konuları ve verilmek istenen ana fikir, öğrencilerin düzeylerine, çağdaş yaşama, kültür özelliklerine, milli değerlere ve toplumsal kurallara, demokratik düşünceyi geliştirmeye, ahlaki değerlere, insan ve doğa sevgisine, öğrencide yaratıcılık, eleştirel düşünme vb. becerileri geliştirmeye uygun olmalıdır" (Yılar, 2005, s.17).

Bilgin'in (1995), aktardığına göre, Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir.

"Bütün kültür ve topluma anlam ve önem veren ölçütlerden, sosyal denetim mekanizmalarının en önemlisi olan değerler, toplumsal bütünlüğün ayrılmaz unsurlarındandır" (Tezcan, 1974, s.14). Kısaca, bireyin hayatında hemen her şey değerlere göre algılanır ve yaşamın anlamı bu şekilde öğrenilir (Güven, 1999, s.163–164).

İlköğretim Programında (M.E.B, 2009) değerlerin özellikleri şöyle sıralanmıştır:

- Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
- Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
- Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
- Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
- Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değer normu da içerir (Turan, R., Ulusoy, K., Arslan, A., vd., 2014, s.6).

Bireyler; toplumsal kurallar, gelenekler ve görenekler yoluyla “iyi – kötü”yü ve “doğru - yanlış”ı ayırmayı ve kendi ahlak ilkeleri doğrultusunda bir ölçü edinmeyi öğrenirler. Edinilen bu ölçü, değer adı verilen kanaatler ve inançlar bütünü oluşturur. Temel değerleri kazanmış bireylerin kişilikleri gelişir, bilgi ve beceri ile donatılır ve toplumsal yapı üzerinde olumlu değişimler meydana getirir (Akbaş, 2004, s.1–3).

Ulusoy ve Arslan’a (2014, s.12) göre iyi ve verimli bir değer eğitimi verildikten sonra;

- “-İyi ve kötüyü ayırt edebilen bireyler,
- Doğru yolu bulmuş bireyler,
- Toplumun temel değerlerine sahip çıkacak ve yön verecek bireyler,
- Davranışlarını kontrol eden bireyler,
- Kendisi ve başkaları ile ilgili karar verirken adil ve dürüst olan liyakate önem verebilen bireyler,
- İnsanların sergilediği çirkin, kaba ve istenmeyen davranışların aksine istedik, güzel, faydalı ve kibar davranışlar sergileyen bireyler,
- İnsani değerleri özümseyen temel hak ve özgürlükleri benimseyip uygulayan, kimseyi ötekileştirmeyen bireyler yetiştirilebilir.”

Sağlıklı nesiller ve buna bağlı olarak da sağlıklı bir toplum yetiştirilmek isteniyorsa değerler öğretiminin gerçekleştirilmesi gerekir (Ulusoy ve Dilmaç, 2014: s.68).

Edebi eserler, yaşama ayna tutarak bir toplumun bünyesinde barındırdığı yaşam biçimlerini, gelenek, görenek ve değerlerini gelecek nesillere aktarır. Türkçe derslerindeki metinler, öğrencilere değer aktarımında önemli araçlardan birisidir. Bu yüzden, Türkçe öğretiminin en önemli boyutu olan ders kitaplarının başarılı olup olmadığını veya Türkçe öğretimi için istenilen yararı sağlayıp sağlamadığını, içeriğini oluşturacak metinler ve bu metinler üzerindeki çalışmaların niteliği belirleyecektir.

1.1. Çalışmanın Önemi

Toplumsal düzenin korunması ve sürdürülmesine yönelik değerlerin aktarılması ve yeniden üretilmesinde ders kitapları önemli bir rol oynar. Ders kitaplarını sadece kültürel değil, tarihsel ve toplumsal bir bağlam içinde düşünmek gerekir (İnal, 1996, s.14). Dünyanın değişik ülkelerinde yapılan araştırmalardan, ders kitaplarının hala okullarda kullanılan başlıca materyallerden biri olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, ders kitaplarının gelişen teknolojiye rağmen eğitim ve öğretimde çok önemli bir rol üstlendiğini söylemek mümkündür (Kılıç ve Seven, 2002, s.26).

Öğretmenlerin, öğrenci velilerinin ve diğer pek çok yetişkinin çocukların eğitimiyle uğraşırken karşılaştıkları en büyük güçlüklerden birisi de öğrencinin seviyesine inmek veya onun seviyesine göre anlatmaktır. Ders kitapları, hangi yaş

grubundaki öğrenciye yönelik hazırlanmışsa, içerik de ona göre düzenlenir. Bu, hem öğretmenin işini kolaylaştırır, hem de öğrencinin ilgisini çeker. Öğretmenin düzeye uygun etkinlikleri hazır bulması; ders kitaplarının, hedeflerin gerçekleştirilmesinde çok kullanılıyor olmasını sağlar.

Türkçe öğretimi, genellikle yazınsal ve öğretici nitelikli metinlerle yapılır. Bu metinler öğretimin temel araçlarıdır. Türkçenin akıcılığı, yalınlığı, deyimleme ve mecaz gücü ile duygu ve düşünce zenginliğinin yansıtıldığı metinlerle gerçekleştirilen çalışma ve incelemeler, öğrencilere yaşantı zenginliği kazandırır. İnsan yaratılışıyla, deneyimleriyle ilgili bu yaşantılar; onların duygu ve düşünce bakımından gelişmiş, dengeli ve sağlıklı bir kişilik yapısı oluşturmaya önemli katkı sağlar (Sever, 2004, s.9).

“Metin, dilsel bir üründür, okumaya konu olan, anlatımsal bir bütünlüğü bulunan sözlerin oluşturduğu somut bir varlıktır. Her metin, günlük kullandığımız dilin toprağından üretilir” (Özışık, 1997, s.35).Metinlerin programda belirlenen hedeflere ulaşılmasına aracılık eden; öğrencileri dönem, tür, dil özelliği ve edebî şahsiyetle buluşturan; onlarda okuma alışkanlığı ve zevkini geliştiren vazgeçilmeyecek araçlar olduğu göz ardı edilmemelidir (Altay, 2000, s.47).

Türkçe kitaplarının ana dili becerisi kazandırma, zenginleştirme ve metinler yoluyla ahlaki davranış kalıplarını benimsetme işlevleri göz önünde bulundurulduğunda (Cemiloğlu, 1992, s.3); kitaplarda yer alan moral değerlerini tespit etmek ve değerlendirmek önemli görülmüştür. Seçilen her metin çocuk üzerinde geniş bir etki yaratmalıdır. Edebi eserlerin araç olarak kullanıldığı Türkçe ders kitaplarındaki metinler, iletildiği mesajlarla değerlerin nesilden nesile aktarılmasında önemli bir işlev üstlendiği için çocuğun kişiliğini, değerlerini, hayal dünyasını ve sosyal hayatını yakından ilgilendirmektedir. Bu nitelikteki metinler, çocuğun çok yönlü gelişimine büyük yararlar sağlayacaktır.

Türkçe öğretiminin en önemli boyutu olan ders kitaplarının başarılı olup olmadığını veya Türkçe öğretimi için istenilen yararı sağlayıp sağlamadığını, ders kitaplarının içeriğini oluşturacak metinler ve bu metinler üzerindeki çalışmaların niteliği belirleyecektir. Araştırma sonuçlarının hem Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin aktarılan değerler bakımından genel görünüşünün ortaya çıkarılması hem de ders kitaplarına metin seçmenin itinayla yapılması ve duyarlılık oluşturulması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, 2014-2015 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okutulan ilkökul 1, 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, iletildiği değerlerin tespit edilmesi ve bu değerlerin metinlerdeki dağılım oranlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesidir.

2. Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu yönetime göre, örneklem yoluyla seçilen, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okutulan 4 adet "Türkçe Ders Kitabı" (1-2-3 ve 4. Sınıf ders kitapları), içerdiği bütün metinler incelenerek bu metinlerde iletilen bütün değerler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu değerler, daha önce bu konuda yapılan birçok çalışmadan farklı olarak, önceden belirlenen değerler tablosuna göre değil, yalnızca tespit edilen değerler listelenerek kitaplarda ne kadar yer aldığı ve sınıflara göre nasıl değiştiğini gösterecek şekilde tablo şeklinde ifade edilmiştir. Bir metinde genellikle birden fazla değer iletildiğinden, bir kitapta yer alan metin sayısından daha fazla değer tespit edilmiştir.

Çalışmanın evrenini, Türkiye’de İlköğretimde okutulan, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından dağıtılan Türkçe ders kitapları, örneklem grubunu ise ilköğretimin ilk dört sınıfında (ilkokul) okutulan aşağıda künyeleri açıklanan Türkçe ders kitaplarındaki metinler oluşturmaktadır. Bilindiği gibi 2005 yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yeni programa geçilmiş ve ilköğretim (ilk 8 sınıf) ders kitapları her ders için: 1. Ders Kitabı, 2. Öğrenci Çalışma Kitabı ve 3. Öğretmen Klavuz Kitabı olmak üzere üç ayrı kitap olarak öğrenci ve öğretmenlere sene başında dağıtılmaya başlanmıştır. Çalışmada, Türkçe derslerinde yalnızca metinlerin yer aldığı Türkçe "Ders Kitapları" kullanılmıştır. Türkçe ders kitabına ait bütün metinler incelenerek taranmış, içerik ve söylem analizi yapılarak tablolar düzenlenmiş ve yorumlanmıştır. Çalışma ayrıca literatür taraması (kitap, makale, internet) yoluyla elde edilen bilgilerle güçlendirilmiştir.

İçerik analizi, sözel veya yazılı verilerin belirli bir problem veya amaç bakımından sınıflandırılması, özetlenmesi, belirli değişkenler veya kavramlarının ölçülmesi ve belirli bir anlam çıkarılması için taranarak kategorilere ayrılmasıdır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2010). "*Doküman inceleme, belgesel tarama olarak belirtilen, geçmişteki olguların izlerini taşıyan resim, film vb. yapıtları, olgularla ilgili olarak yayınlanmış kitap, dergi vb. birtakım yazılı materyalleri analiz etmek için kullanılan nitel araştırma yöntemidir*" (Karasar, 2008, s.183).

Bu çalışmada incelediğimiz ve örneklem grubunu teşkil eden dört ders kitabı aşağıda listelenmiştir. Çalışmada kolaylık olması açısından kitaplardan, T1, T2 ... şeklinde adlandırma ile kodlanarak bahsedilecektir.

[T1] Birinci sınıf Türkçe ders kitabı:

Demiroğlu, R. ve Gökahmetoğlu, E. (2014). İlköğretim Türkçe 1 Ders Kitabı. Ankara, MEB Yayınları.

[T2] İkinci sınıf Türkçe ders kitabı:

Arhan, S. ve Coşkun, S. (2014). İlköğretim Türkçe 2 Ders Kitabı, Ankara. MEB Yayınları.

[T3] Üçüncü sınıf Türkçe ders kitabı:

Aydın, G. ve Demirel T. (2014). İlköğretim Türkçe 3 Ders Kitabı, Ankara. MEB Yayınları.

[T4] Dördüncü sınıf Türkçe ders kitabı:

Gültekin, İ. ve Pekdemir, A. Z. (2014). İlköğretim Türkçe 4 Ders Kitabı. Ankara, MEB Yayınları.

Bu çalışmada, geneli yansıtan yukarıdaki örneklem grubu taranarak veriler toplanmış; metinlerin iletildiği değerler ve bu değerlerin kitaplara dağılımı ile nasıl iletildiği ayrı ayrı sınıflara göre ve toplu olarak tablolar yardımıyla karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırma sonucu elde edilen bulgulara yer verilecektir. Bulgular tablolarla özetlenmiş ve açıklanmıştır.

Birinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin iletildiği değerlere, iletilen değerlerin tekrarlanma sayılarına ve toplam metin sayısına Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1.

Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Değerler (T1)

Kitapta İletilen Değerler	İletilen Değer Sayısı
Bilimsel Merak	2
Yaşama Sevinci	6
Tabiat Sevgisi	9
Nezakat Kurallarına Uyma	4
Şefkat	1
İnsan Sevgisi	9
Saygı	2
Misafirperverlik	2
Özür Dileme	3
Hatasını Telafi Etme	1
Hayvan Sevgisi	5
Fedakârlık	2
Umutlu olma	2
Hoşgörü	3
Dayanışma	4
Geçmişini ve Milli Kültürünü Tanımaya Çalışma	3
Vatan ve Bayrak Sevgisi	4
Dostluk	4
Aile Birliğine Önem Verme	3
Aile Büyüklerine Saygı ve Sevgi	3
Paylaşma	1
Sır Tutmanın Önemi	1
Doğru ve Adil Davranabilme	2
Başarıyı Takdir Edebilme	3
Çalışkanlık	3
Yardımseverlik	2
İnanç	3
Tutumlu Olma	1
Sağlıklı Olmayı Önemseme	2
<i>İletilen Değerlerin Toplam Sayısı</i>	<i>90</i>
<i>1.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Toplam Metin Sayısı</i>	<i>20</i>

Yukarıdaki tabloya bakıldığında birinci sınıf Türkçe ders kitabında toplam 20 metin yer almaktadır. Tablo 1'e göre birinci sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde en fazla "Tabiat Sevgisi, Yaşama Sevinci, İnsan Sevgisi ve Hayvan Sevgisi" değerlerine yer verilmiştir. En az yer verilen değerler ise "Tutumlu Olma, Sır Tutmanın Önemi, Paylaşma, Hatasını Telafi Etme ve Şefkat" olmuştur.

Birinci sınıfta okuyan öğrencilerin yaş grubu dikkate alındığında özellikle çocuk hastalıklarının ortaya çıktığı ve yaygın olduğu bu dönemde, temizliğin ne kadar önemli olduğu kestirilebilir. Sosyalleşmenin çocuğun hayatında bu dönemde yoğun olarak başladığı da düşünülürse çocuğun sağlığına önem vermesi daha da önem kazanır. Oysa incelenen metinler içerisinde yalnızca iki kez "sağlıklı olmayı önemseme" değerine yer verildiğini görmekteyiz. Tabloda bu değer yeterince vurgulanmadığı görülmektedir. Bu da bize ders kitaplarına metinler seçilirken öncelikle öğrencilere kazandırılacak değerlerin tespit edilip daha sonra buna uygun metinlerin seçilmesi gereğini düşündürmektedir.

İkinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin iletildiği değerler, iletilen değerlerin tekrarlanma sayıları ve toplam metin sayısı Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2.

İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Değerler (T2)

Kitapta İletilen Değerler	İletilen Değer Sayısı
Bilimsel Merak	9
Yaşama Sevinci	8
Tabiat Sevgisi	13
Nezakat Kurallarına Uyma	15
Şefkat	3
İnsan Sevgisi	8
Saygı	2
Misafirperverlik	3
Özür Dileme	3
Hatasını Telafi Etme	5
Hayvan Sevgisi	5
Fedakârlık	5
Umutlu olma	3
Hoşgörü	5
Dayanışma	11
Geçmişini ve Milli Kültürünü Tanımaya Çalışma	9
Vatan ve Bayrak Sevgisi	5
Dostluk	4
Aile Birliğine Önem Verme	4
Aile Büyüklerine Saygı ve Sevgi	3
Paylaşma	4
Sır Tutmanın Önemi	2
Doğru ve Adil Davranabilme	8
Başarıyı Takdir Edebilme	6
Çalışkanlık	8
İnanç	7
Yardımseverlik	4
Tutumlu Olma	6

Sağlıklı Olmayı Önemseme	8
<i>İletilen Değerlerin Toplam Sayısı</i>	<i>176</i>
<i>2.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Toplam Metin Sayısı</i>	<i>40</i>

Tablo 2 incelendiğinde ikinci sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde en fazla “Nezakat Kurallarına Uyuma, Tabiat Sevgisi, Bilimsel Merak, Yaşama Sevinci, Dayanışma, Geçmişini ve Milli Kültürünü Tanımaya Çalışma, Doğru ve Adil Davranabilme, Çalışkanlık ve Sağlıklı Olmayı Önemseme” değerlerinin yer aldığı görülmektedir. En az yer verilen değerler ise, “Sır Tutmanın Önemi, Aile Büyüklerine Saygı ve Sevgi, Saygı, Umutlu olma, Özür Dileme, Şefkat ve Misafirperverlik” olarak tespit edilmiştir.

Üçüncü sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin iletildiği değerlere, iletilen değerlerin tekrarlanma sayılarınınve toplam metin sayısına Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3.

Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Değerler (T3)

Kitapta İletilen Değerler	İletilen Değer Sayısı
Bilimsel Merak	10
Yaşama Sevinci	8
Tabiat Sevgisi	12
Nezakat Kurallarına Uyuma	6
Şefkat	7
İnsan Sevgisi	13
Saygı	8
Misafirperverlik	2
Özür Dileme	5
Hatasını Telafi Etme	6
Hayvan Sevgisi	8
Fedakârlık	9
Umutlu olma	3
Hoşgörü	5
Dayanışma	11
Geçmişini ve Milli Kültürünü Tanımaya Çalışma	7
Vatan ve Bayrak Sevgisi	4
Dostluk	6
Aile Birliğine Önem Verme	6
Aile Büyüklerine Saygı ve Sevgi	7
Paylaşma	6
Sır Tutmanın Önemi	0
Doğru ve Adil Davranabilme	5
Başarıyı Takdir Edebilme	7
Çalışkanlık	12
İnanç	6
Yardımseverlik	6
Tutumlu Olma	4
Sağlıklı Olmayı Önemseme	8
<i>İletilen Değerlerin Toplam Sayısı</i>	<i>197</i>
<i>3.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Toplam Metin Sayısı</i>	<i>40</i>

Tablo 3’e göre üçüncü sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde en fazla “İnsan ve Tabiat Sevgisi, Bilimsel Merak, Dayanışma, Çalışkanlık, Fedakârlık, Sağlıklı Olmayı

Önemseme, Hayvan Sevgisi, Saygı ve Yaşama Sevinci” değerleri yer alırken; en az iletilen değerler ise “Misafirperverlik, Umumlu olma, Tutumlu Olma, Vatan ve Bayrak Sevgisi” dir. Bu kitapta daha önceki sınıflarda bulunmasına rağmen hiç yer verilmeyen değer ise “Sır Tutmanın Önemi” olarak görülmektedir.

Dördüncü sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin ilettiği değerler, iletilen değerlerin tekrarlanma sayıları ve toplam metin sayısı Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Değerler (T4)

Kitapta İletilen Değerler	İletilen Değer Sayısı
Bilimsel Merak	13
Yaşama Sevinci	9
Tabiat Sevgisi	12
Nezakat Kurallarına Uyma	8
Şefkat	4
İnsan Sevgisi	15
Saygı	8
Misafirperverlik	2
Özür Dileme	6
Hatasını Telafi Etme	7
Hayvan Sevgisi	3
Fedakârlık	6
Umutlu olma	4
Hoşgörü	6
Dayanışma	14
Geçmişini ve Milli Kültürünü Tanımaya Çalışma	13
Vatan ve Bayrak Sevgisi	7
Dostluk	7
Aile Birliğine Önem Verme	6
Aile Büyüklerine Saygı ve Sevgi	8
Paylaşma	5
Sır Tutmanın Önemi	2
Doğru ve Adil Davranabilme	6
Başarıyı Takdir Edebilme	6
Çalışkanlık	15
İnanç	8
Yardıms severlik	11
Tutumlu Olma	6
Sağlıklı Olmayı Önemseme	9
<i>İletilen Değerlerin Toplam Sayısı</i>	<i>226</i>
<i>4.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Toplam Metin Sayısı</i>	<i>40</i>

Tablo 4 incelendiğinde dördüncü sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde en fazla “İnsan Sevgisi, Bilimsel Merak, Tabiat Sevgisi, Dayanışma, Geçmişini ve Milli Kültürünü Tanımaya Çalışma, Çalışkanlık, Yardıms severlik, Yaşama Sevinci ve Sağlıklı Olmayı Önemseme” değerlerinin yer aldığı görülmektedir. En az yer verilen değerler ise “Sır Tutmanın Önemi, Hayvan Sevgisi, Misafirperverlik ve Umumlu olma” olarak tespit edilmiştir.

İncelenen kitaplarının tamamına yönelik olarak metinlerin iletildiği değerlerin sayısı ve değerlerin kitaplara dağılımı Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5.

Toplamda Metinlerin İlettiği Değerler ve Değerlerin Sayısı

Kitaplarda İletilen Değerler	İletilen Değer Sayısı				Toplam
	T1	T2	T3	T4	
Bilimsel Merak	2	9	10	13	34
Yaşama Sevinci	6	8	8	9	31
Tabiat Sevgisi	9	13	12	12	46
Nezakat Kurallarına Uyma	4	15	6	8	33
Şefkat	1	3	7	4	15
İnsan Sevgisi	9	8	13	15	45
Saygı	2	2	8	8	20
Misafirperverlik	2	3	2	2	9
Özür Dileme	3	3	5	6	17
Hatasını Telafi Etme	1	5	6	7	19
Hayvan Sevgisi	5	5	8	3	21
Fedakârlık	2	5	9	6	22
Umutlu olma	2	3	3	4	12
Hoşgörü	3	5	5	6	19
Dayanışma	4	11	11	14	40
Geçmişini ve Milli Kültürünü Tanıma	3	9	7	13	32
Vatan ve Bayrak Sevgisi	4	5	4	7	20
Dostluk	4	4	6	7	21
Aile Birliğine Önem Verme	3	4	6	6	19
Aile Büyüklerine Saygı ve Sevgi	3	3	7	8	21
Paylaşma	1	4	6	5	16
Sır Tutmanın Önemi	1	2	0	2	5
Doğru ve Adil Davranabilme	2	8	5	6	21
Başarıyı Takdir Edebilme	3	6	7	6	22
Çalışkanlık	3	8	12	15	38
İnanç	2	7	6	8	23
Yardımseverlik	3	4	6	11	24
Tutumlu Olma	1	6	4	6	17
Sağlıklı Olmayı Önemseme	2	8	8	9	27
<i>İletilen Değerlerin Kitaplara Dağılımı</i>	<i>90</i>	<i>176</i>	<i>197</i>	<i>226</i>	<i>689</i>
<i>T1+T2+T3+T4 Toplam Metin Sayısı</i>					<i>140</i>

İncelenen kitaplardaki metinlerin iletildiği değerlerin sayısı ve bunların kitaplara dağılımı Tablo 5'te ifade edilmeye çalışılmıştır. Tablo 5 incelendiğinde ilkokullarda kullanılan ve araştırmada incelenen Türkçe ders kitaplarındaki toplam 140 metinde 689 değer iletildiği görülmektedir.

Değerlerin bir kısmı metinlerde doğrudan iletilirken bir kısmı dolaylı olarak iletilmiştir. Kitaplarda yer alan metin sayılarındaki farklılık, iletilen değer sayılarının da farklılığına sebep olmaktadır. İçerdiği metinlerde en fazla değer ileten kitap (T4) iken en az değer ileten kitap (T1) olarak tespit edilmiştir. Tablo sınıflar arasında karşılaştırmalı olarak incelendiğinde ise; en fazla değer 4.sınıf ders kitabında iletilmiştir. En az değer ise 1. sınıf kitaplarında iletilmiştir.

Yukarıdaki tabloda açıkça görülmektedir ki, bütün Türkçe ders kitaplarında en fazla yer verilen değer, “Sevgi” dir. Dört sınıfta da “Tabiat sevgisi” ve “İnsan sevgisi” en fazla tekrarlanan iki değerdir. Bu değerlerin sınıflara göre dağılımına bakıldığında, birinci sınıftan dördüncü sınıfa doğru paralel bir şekilde artarak devam ettiği görülür. Sevginin ardından ikinci sırada “Dayanışma” değerinin vurgulandığı dikkat çekmektedir. Türkçe ders kitaplarında yoğunluk bakımından üçüncü sırada “Çalışkanlık” değeri yer almaktadır. Daha sonra ders kitaplarında sırasıyla en çok yer alan, “Bilimsel merak”, “Nezaket kurallarına uyma”, “Geçmişini ve Milli Kültürünü Tanıma”, “Yaşama sevinci” değerleri dikkat çekmektedir. Bütün bu değerlerin sınıflara göre dağılımına bakıldığında, sayılarında bir paralellik ve sınıf yükseldikçe sayılarda da tedricen bir artış görülmektedir. Bu da bize, bu değerlerin rastgele değil bilinçli olarak seçildiği, dolayısıyla bu metinlerin özellikle tercih edildiğini göstermektedir.

Yine tabloda değer sayısının sınıflara dağılımına bakıldığında, birinci sınıftan dördüncü sınıfa doğru değer sayısında tedricen bir artış olduğu görülmektedir ki bu da doğal bir durumdur.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Edebi eserler, yaşama ayna tutarak bir toplumun bünyesinde barındırdığı yaşam biçimlerini, gelenek, görenek ve değerlerini gelecek nesillere aktarır. ‘Milli, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; milli duygu ve düşüncelerini güçlendirmek’ Türkçe öğretiminin genel amaçları içerisinde yer almaktadır.

Türkçe derslerinin çoğu ders kitapları üzerinden yürütülmekte, metin seçimi ardından sesli ve sessiz okuma etkinliği başlamakta ve devamında okuyalım, anlayalım, dilbilgisi çalışmaları ve yazınsal etkinlikler aynı metin ile devam etmektedir. Türkçe derslerindeki metinler öğrencilere değer aktarımı yaparak bu amaçları kazandırabilecek en önemli araçlardan birisidir. Bu nedenle Türkçe kitaplarındaki metin seçiminin ve metinlerin dağılım oranlarının önemi artmaktadır.

Yaptığımız çalışma sonucunda, Türkçe ders kitaplarının, birinci sınıfta 20, diğer sınıflarda 40’ar metinden oluştuğu görülmüştür. Birinci sınıf dışında diğer üç sınıftaki metin sayısındaki bu benzerlik (veya paralellik), bu metinlerde yer alan değerler bakımından da aynı özelliği göstermektedir. Yani Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde vurgulanan değerler de sınıflara göre benzer şekilde dağılım göstermektedir. Mesela, “Tabiat sevgisi” ve “İnsan sevgisi”, bütün sınıflarda en fazla ve birbirine yakın sayılarda yer verilen değerlerdendir. Bu durum bize, ders kitaplarına seçilen metinlerin rastgele değil, ilettiği değerler bakımından tercih edildiğini göstermektedir.

İncelemede, Türkçe ders kitaplarında en fazla yer verilen değer, “Sevgi” dir. Dört sınıfta da “Tabiat sevgisi” ve “İnsan sevgisi” en fazla tekrarlanan iki değerdir. Sevginin ardından ikinci sırada “Dayanışma” değerinin vurgulandığı dikkat çekmektedir. Türkçe ders kitaplarında yoğunluk bakımından üçüncü sırada “Çalışkanlık” değeri yer almaktadır. Daha sonra ders kitaplarında sırasıyla en çok yer alan, “Bilimsel merak”, “Nezakat kurallarına uyma”, “Geçmişini ve Milli Kültürünü Tanıma”, “Yaşama sevinci” değerleri dikkat çekmektedir.

Sorgulayıcı ve eleştirel düşünme, Türkçe öğretim programında olduğu kadar, bütün derslerin öğretiminde amaçlanan hedeflerden olmasına rağmen, dört sınıfta da bu değerlere rastlanmamıştır. Ders kitapları oluşturulurken, her ne kadar kimi değerler önemsenmişse de bazı değerlere ya hiç yer verilmediği bazılarına ise olması gerekenden daha az yer verildiği görülmektedir.

Bu nedenle ders kitapları hazırlanırken;

- Uzman görüşleri ve bilimsel çalışmalar daha fazla önemsenmeli, dikkate alınmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığında uzmanlar, çocuk psikologları, akademisyenler, Türkologlar, sosyologlar, yazarlar, öğretmenler, veliler ve öğrenciler ile işbirliği yapılmalıdır. Gerektiğinde bazı metinler tekrar gözden geçirilerek düzeltilmeli ya da ders kitaplarından çıkarılmalı, değerlerin dağılımına yönelik bir sistematik oluşturulmalıdır. Millî Eğitimin amaçlarında bahsedilen değerlerin tamamına yer verilmelidir.
- Ticari kaygılarla nitelsiz eserlerin kitaplarda yer alması engellenmeli, uzmanlar tarafından kitapların basım öncesi ve sonrasında titiz incelemeler yapılması sağlanmalıdır.
- Türkçe ders kitaplarındaki metinler çocukların gelişim düzeyleri, duyuşsal ve bilişsel ihtiyaçlarını karşılayabilmeli; değerlerin kazanılmasına yönelik etkinliklere de yer vererek milli birlik ve beraberlik duygusunu yoğun olarak aşılayabilmelidir.
- Seçilen metinlerin, sadece bilgi ağırlıklı, sıkıcı, estetik zevk ve sanatsallıktan yoksun olması engellenmelidir.
- Türkçe ders kitaplarındaki gelişmeler dış görünüşü kapsar nitelikte yüzeysel olarak kalmamalı, içerik ve yöntem olarak metinlere dolayısıyla değer aktarımına da yansıtılmalıdır.

Kaynakça

- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekleştirme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Altay, S. (2000). Türkçe eğitimi uygulamaları. *Millî Eğitim Dergisi*, 147, http://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/Millî_Egitim_Dergisi/147/altay.htm adresinden ulaşılmıştır.
- Arhan, S. ve Coşkun, S. (2014). *İlköğretim Türkçe 2 ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Ataman A.vd. (2001). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu (Türkçe 1-8)*. (Editör: Leyla Küçükahmet). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aydın, G. ve Demirel, T. (2014). *İlköğretim Türkçe 3 ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E. vd. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cemiloğlu, M. (1992). Türkçe öğretimi ve çocuk şiiri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 3.
- Demiroğlu, R. ve Gökahmetoğlu, E. (2014). *İlköğretim Türkçe 1 ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Dilmaç, B., Bircan, H.H., vd. (2014). *Değerler ve Değerler Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Gültekin, İ. ve Pekdemir, A. Z. (2014). *İlköğretim Türkçe 4 ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Güven, S. (1999). *Toplum bilim*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- İnal, K. (1996). *Eğitimde ideolojik boyut-yazılar*. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2002). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kula, O.B. (1988). Ders kitabının yapımında gözetilen bilim-kurumsal ve didaktik çerçeve. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 97-107.
- Özışık, A. (1997). *İlköğretim 6. sınıflarda Türkçe öğretiminde yeni teknikler kullanarak metin anlamayı geliştirme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tezcan, M. (1974). *Türklerle ilgili stereotipler (Kalıp yargılar) ve Türk değerleri üzerine bir deneme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Turan, R., Ulusoy, K., Arslan, A., vd. (2014). *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ulusoy, K., Dilmaç, B., (2014). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Yılar, Ö. (2005). *Halk bilimi-eğitim ilişkisi ve ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının halk bilimi içeriği açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum

Extended Abstract

Books having effective stimulus to the formation of the personality structure, starting from the preschool period, meet the needs of enjoyment, playing, learning and recognizing people and life. They also contribute to understanding eloquence and beauty of mother tongue, training senses, reading culture for children and their school type learning. School textbooks can be defined as tools that contain the knowledge, skills, methods, life-shaping habits and aesthetic enjoyment (All of these items form culture) that all human beings have already accumulated in the frame of certain laws and present them to young people. (Kula,1988, pp.100). Textbooks and texts have an important place in the formation of the perception and meaning world of the individuals who grow up in the schools that provide the cultures.

From research realised in different countries of the world resulting that textbooks are one of the main materials used in schools. Therefore, it is possible to say that textbooks play a very important role in education and training in spite of developing technology. (Kılıç & Seven, 2002, pp.26). Literary works convey the lifestyles, traditions, customs and values that they have in the society within the next generation by holding a mirror to life. The texts in Turkish lessons are one of the important tools in transferring value to the students. Therefore, it will determine whether the textbooks which are the most important dimension of Turkish teaching are successful or not, whether they provide the desired benefit for teaching Turkish, texts that will form the content and the nature of the studies on these texts.

It is thought that the results of the research are important both in revealing the general appearance of the texts in the Turkish textbooks in terms of the values conveyed and in making textbooks with care and sensitivity formation. The main aim of this study is to determine the values of the texts in primary school 1st, 2nd, 3rd and 4th grade Turkish textbooks taught by the Ministry of National Education in 2014-2015 academic year and to analyze these values with the distribution ratios in texts comparatively.

In the study, document review method which is a qualitative research method was used. According to this method, 4 "Turkish Textbooks" (1-2-3 and 4th class textbooks) selected by sampling and studied by the Ministry of National Education were examined and all values contained in these texts were tried to be determined. These values are expressed in tabular form, which will show how much space they have in books and how they have changed according to the classes, unlike many previous studies on this subject, not only according to the pre-determined values table,

but also the listed values. This section will contain the findings of the research. Results are summarized in the table and explained.

The most prevalent value in Turkish textbooks is "Love". In all four classes, "Natural love" and "Human love" are the two most repeated values. When we look at the distribution of these values according to classes, it can be seen that they increased parallel to the fourth class from the first class. It is noteworthy that the value of "Solidarity" is emphasized in the second place after the love. In Turkish textbooks, "Diligence" is the third place in terms of intensity. Then, the most important values in the textbooks are "Scientific curiosity", "Following the courtesy rules", "Recognizing the past and the national culture" and "Loving to life". When we look at the distribution of all these values by class, there is a parallelism in the numbers and a gradual increase in numbers as the class gets higher. This shows us that these values are chosen consciously, not randomly, so these texts are especially preferred.

As a result of our work, it has been seen that Turkish textbooks contain 20 texts in the first grade and 40 texts in the other classes. This similarity (or parallelism) in the number of texts in the other three classes except the first grade is also the same for the values in these texts. In other words, the emphasized values in the texts in the Turkish textbooks are similar according to the classes. For example, "Natural love" and "Human love" are the values that are included in the most and closest numbers in all classes. For example, "Natural love" and "Human love" are the values that are included in the most and closest numbers in all classes. Although inquisitive and critical thinking is as much as it is in Turkish teaching programs, it is aimed at teaching all subjects, but these values are not found in all four classes. While creating textbooks, although some values have never been taken care of, some values are not included and some values have place less than necessary.

For this reason, while preparing textbooks;

- Expert opinions and scientific studies should be taken more seriously. Child psychologists, academicians, Turkologists, sociologists, authors, teachers, parents and students, experts from the Ministry of National Education should cooperate. If necessary, some texts should be revisited and removed from the textbooks, and a systematic formulation of the distribution of values should be made. All the values mentioned in the aims of National Education should be included.
- This concern should be avoided to include unqualified works in books with commercial fears, and it should be ensured by experts that the books are subjected to rigorous reviews before and after printing.

- Texts in Turkish textbooks should be able to meet children's developmental levels, affective and cognitive needs; it should be able to intensify the sentiment of national unity and solidarity by including activities aimed at gaining values.
- It should be prevented that the selected texts are devoid of information only, boring, aesthetic pleasure and artistic.
- The developments in Turkish textbooks should not only be superficially in appearance, but also content and method should be reflected in texts and therefore value transfer.